

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА**

**ФАКУЛЬТЕТ ВІЙСЬКОВОЇ
ПІДГОТОВКИ**

**КАФЕДРА
ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ**

ПРЕДМЕТ
“ОСНОВИ ПОБУДОВИ ВІЙСЬКОВИХ
ЗАСОБІВ ВИМІРЮВАНЬ”

ТЕМА 12. ВИМІРЮВАННЯ
НАПРУЖЕНОСТІ ПОЛЯ І ПЕРЕШКОД.

ЗАНЯТТЯ 2 ВИМІРЮВАННЯ
ПОТУЖНОСТІ І НАПРУЖЕНОСТІ ПОЛЯ
НАДЗВИЧАЙНО ВИСОКОЧАСТОТНИХ
(НВЧ) СИГНАЛІВ.

НАВЧАЛЬНА МЕТА:

1. РОЗГЛЯНУТИ ПОРЯДОК РОБОТИ З ВИМІРЮВАЧАМИ ПОТУЖНОСТІ.

2. ПОРЯДОК РОБОТИ З ВИМІРЮВАЧАМИ НАПРУЖЕНОСТІ ПОЛЯ.

ВИХОВНА МЕТА:

- 1. ВИХОВУВАТИ У СТУДЕНТІВ
ДИСЦИПЛІНОВАНІСТЬ І КУЛЬТУРУ
ПОВЕДІНКИ.**
- 2. ВИХОВУВАТИ ВПЕВНЕНІСТЬ І
ВИНАХІДЛИВІСТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ
МАТЕРІАЛУ**
- 3. ВИХОВУВАТИ І РОЗВИВАТИ ТВОРЧИЙ
ПІДХІД ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕРІАЛУ.**

НАВЧАЛЬНІ ПИТАННЯ

1. РОБОТА З ВИМІРЮВАЧАМИ МАЛОЇ ПОТУЖНОСТІ.
2. РОБОТА З ВИМІРЮВАЧАМИ ІМПУЛЬСНОЇ, СЕРЕДНЬОЇ ПОТУЖНОСТІ.
3. РОБОТА З ВИМІРЮВАЧАМИ НАПРУЖЕНОСТІ ПОЛЯ.

ПИТАННЯ І

РОБОТА З ВИМІРЮВАЧАМИ МАЛОЇ ПОТУЖНОСТІ

Підготовка до роботи

1. Перемикач СЕТЬ поставити в нижнє положення, т.б. **ВЫКЛЮЧЕНО**;
2. Перемикач напруги мережі встановити в положення, яке відповідає напрузі мережі живлення.
3. Заземлити корпусну клему.
4. Провід живлення увімкнути в мережу живлення.
5. Всі кнопки перемикача ПЕРЕДЕЛЫ ИЗМЕРЕНИЙ повинні бути вимкнені.
6. Ручку ГРУБО, УСТАНОВКА НУЛЯ повернути вліво до кінця.
7. Перемикач СОПРОТИВЛЕНИЕ ТЕРМИСТОРА встановити в положення 150 Ом.
8. Встановити механічним коректором стрілку відлікового прилада на нуль.

Порядок роботи

- 1. Перемикач СЕТЬ поставити у верхнє положення, при цьому засвічується індикаторна лампочка.**
- 2. Поставити перемикач ПРЕДЕЛЫ ИЗМЕРЕНИЙ в положення 10 мВт і ручками УСТАНОВКА НУЛЯ збалансувати міст.**
- 3. Прогріти міст протягом 15 хв.**
- 4. ВЧ блок вимірювача підключити до джерела вимірюваної потужності, ВЧ перемикач поставити в положення 0.**

Проведення вимірювань

- 1. Після прогрівання ватметра перевірити і , якщо це потрібно, встановити нуль ватметра і перевести ВЧ перемикач в одне з положень -1, або - 100.**
- 2. При цьому, якщо величина вимірюваної потужності невідома, то обов'язково в положення - 100.**
- 3. Якщо на межі 10 мВт важко визначити рівень вимірюваної потужності, то потрібно провести оцінку рівня потужності на менших межах, при цьому попередньо встановити нуль на них.**
- 4. Визначивши рівень вимірюваної потужності, перевести вимірювання потужності за шкалою.**

5. Вимірювана потужність обчислюється згідно з формулою:

$$P_{\text{ВИМ}} = \frac{P_{\text{ВІДЛ}}}{K_e} - 2,5 \text{ мкВт}$$

(ВЧ перемикач в положенні -1), (1)

або

$$P_{\text{ВИМ}} = \frac{P_{\text{ВІДЛ}}}{K_e} \cdot K_d$$

(ВЧ перемикач в положенні – 100)

де $P_{\text{ВИМ}}$ - вимірювана потужність;

$P_{\text{ВІДЛ}}$ - потужність, яка відрахована за шкалою;

K_e - коефіцієнт ефективності ВЧ перемикача, який вказаний в НТД на ЗВ;

K_d - коефіцієнт поділу ВЧ перемикача в разях, який вказаний в НТД.

Значення K_d і K_e на частотах, які не вказані в НТД, визначаються методом лінійної інтерполяції.

В основну похибку ватметра, яка вказана в технічних характеристиках не входить похибка за рахунок неузгодження.

Щоб з результатів вимірювань виключити похибку за рахунок відбиттів від входу ватметра, потрібно виміряти K_{CTUBX} на вході ватметра і результати вимірювань потужності помножити на поправочний коефіцієнт

$$K = \frac{\left(K_{CTUBX}^{(3)} + 1 \right)^2}{4K_{CTUBX}}$$

де K_{CTUBX} - коефіцієнт стоячої хвилі входу ВЧ перемикача.

Якщо потрібно знати межі, в яких знаходиться похибка за рахунок неузгодження всього вимірювального тракту, потрібно використати нерівність

$$\left[\frac{K_{CTUBX} (K_{CTUG} \cdot K_{CTUH} + 1)}{K_{CTUH} (K_{CTUG} + K_{CTUBX})^2} - 1 \right] \cdot 100\% \geq 6\delta P \% \geq \left[\frac{K_{CTUBX} (K_{CTUG} \cdot K_{CTUH})^2}{K_{CTUH} (K_{CTUG} + K_{CTUBX} + 1)^2} - 1 \right] \cdot 100\%$$

де $\delta P\%$ - похибка за рахунок неузгодження;

K_{CTUG} - коефіцієнт стоячої хвилі виходу генератора;

K_{CTUH} - коефіцієнт стоячої хвилі реального навантаження, замість якого вмикається МЗ-28 для вимірювання потужності.

ПИТАННЯ ІІІ

РОБОТА З ВИМІРЮВАЧАМИ НАПРУЖЕНОСТІ ПОЛЯ

Загальні вказівки з експлуатації

Під час експлуатації вимірювача потрібно пам'ятати, що перетворювачі чутливі до перенавантажень, які можуть привести до пошкодження їх. Тому перетворювачі не можна підключати до ВЧ - тракту, де потужність перевищує 5 мВт для хвилевідних і 10 мВт для коаксіальних перетворювачів.

Під час балансування і калібрування джерело випромінювання повинне бути вимкнене. Якщо джерело випромінювання вимкнути не можна, то при роботі з рупорною антеною, розкриті антени потрібно закрити кришкою, а при роботі з логоперіодичною антеною замикач поставити в положення КАЛИБРОВКА.

Під час експлуатації вимірювача і його повірці потрібно дотримуватись правил техніки безпеки при роботі з НВЧ випромінюванням. При інтенсивності випромінювання (понад 10 мкВт/см²) потрібно застосовувати захисні засоби (захисні окуляри, спецкостюм, поглинаючі і захисні екрани).

Підготовка до роботи

Перед вимірюванням потрібно знати не тільки частотний діапазон, але і мати уяву про приблизний рівень густини потоку енергії. Якщо густина потоку енергії невідома, або рівень великий, то потрібно вмикати коаксіальний атенюатор з максимальним послабленням в діапазоні частот 0,3...5,64 ГГц, хвилевідний атенюатор в діапазоні частот 5,64...16,70 ГГц, а понад 16,70 ГГц застосовувати антену з меншою ефективною поверхнею. Також у цьому випадку рекомендується користуватись кришкою, яка закриває вхід хвилевідної антени. Поступово відкриваючи вхід антени і вимірюючи енергію, можна практично уникнути перенавантажень і виходу з ладу перетворювача.

При підготовці до роботи мосту термісторного з блоком живлення від мережі потрібно:

- перемикач СЕТЬ поставити в нижнє положення, т.б. ВЫКЛЮЧЕНО;**
- перемикач напруги мережі встановити в положення, яке відповідає напрузі мережі живлення;**
- заземлити корпусну клему;**
- провід живлення увімкнути в мережу живлення;**
- всі кнопки перемикача ПРЕДЕЛЫ ИЗМЕРЕНИЙ повинні бути вимкнені;**
- ручку ГРУБО, УСТАНОВКА НУЛЯ повернути вліво до кінця;**
- встановити механічним коректором стрілку відлікового приладу на нуль;**

Порядок роботи

Підготовка до проведення вимірювань.

Перемикач СЕТЬ поставити у верхнє положення, при цьому засвічується індикаторна лампочка.

**Підключити потрібний перетворювач до клем
ПРЕОБРАЗОВАТЕЛЬ
ТЕРМИСТОРНЫЙ.**

Перемикач СОПРОТИВЛЕНИЕ ТЕРМИСТОРА встановити в положення, яке відповідає робочому опору використованого перетворювача.

Прогріти міст протягом 30 хв.

ВЧ блок вимірювача привести до робочого стану.

Проведення вимірювань

Вмикається джерело випромінювання. Виконується орієнтування антени на максимум випромінювання за допомогою поворотної головки.

Максимум випромінювання відповідає максимальному показу вимірювача.

При малих рівнях ВЧ поля настроювання на максимум повинно проводитись на менших межах.

Зашкалювання приладу свідчить про недопустиме перенавантаження перетворювача. У цьому випадку потрібно зменшити рівень ВЧ потужності шляхом увімкнення додаткового атенюатора.

Для попередження виходу з ладу термістора орієнтацію антени на максимум треба проводити обережно.

При зміні діапазону вимірювання менше 5 мВт потрібно збалансувати міст.

Після визначення потрібної межі вимірювання і точного балансування можна проводити вимірювання.

Густина потоку енергії W визначається так:

В діапазоні частот 0,3...5.64 ГГц при вимірюванні малих рівнів

густини потоку енергії

(5)

де P - покази термісторного мосту, мкВт;

S - ефективна поверхня антени, яка застосовується для вимірювань Пб-16А, Пб-31, Пб-32, (значення в НТД).

n - послаблення атенюатора, який застосовується для вимірювань в разях.

В діапазоні частот 5,64 - 17,70 ГГц

(6)

де P - покази термісторного мосту, мкВт;

**S - ефективна поверхня антени, яка
застосовується при вимірюваннях (НТД).**

**K - коефіцієнт ефективності термісторних
перетворювачів М5-44, М5-45.**